

Bolvári-Takács Gábor

Művészeink és íróink Magyar Öröksége

Immár második kötetben láttak napvilágot az 1995-ben civil kezdeményezésként alapított Magyar Örökség Díj kitüntetettjeinek laudációi. Az első rész, az 1995–2000-ben odaítélt elismerésekről, még 2001-ben jelent meg; most a 2001–2005 közötti méltatások gyűjteményét is elolvashatjuk.

Egy kitüntetést mindenekelőtt a kitüntetettek minősítenek. Nem mintha az adományozó személye másodlagos lenne, de a mégoly tekintélyes juttatással járó elismerés értékét is lerontja, ha a díjazottak teljesítménye a közmegítélés szerint másodrendű. A kitüntetési aktus tehát mindig kettős legitimáció: miközben értékeli a díjazottat, megerősíti az adományozót is. Nem véletlen, hogy a történetileg legjelentősebb hazai kitüntetések létrehozásánál mindig alapvető szempont volt az elismerés induló erkölcsi értékének megteremtése. Hadd utaljunk e tekintetben az 1930-ban alapított Corvin-láncre és -koszorúra, illetve az 1948-ban létrehozott Kossuth-díjra. Bár eltérő politikai kurzusok alatt keletkeztek, közös jellemzőjük, hogy az első díjazottak mindkét esetben az akkori kulturális, művészeti, tudományos közélet legkiválóbb képviselői. A Corvin-lánc első tíz kitüntetettje Berzeviczy Albert, Dohnányi Ernő, Herczeg Ferenc, Hubay Jenő, Klebelsberg Kunó, Korányi Sándor, Ravasz László, Teleki Pál, Wlassics Gyula és Zala György volt. A Kossuth-díj arany fokozatát pedig – bár ezt a „termelő munka” elismerésére szánták – az elsők között Bajor Gizi, Csók István, Déry Tibor, Egry József, Fejér Lipót, Ferenczy Noémi, Füst Milán, Illyés Gyula, Kodály Zoltán, Somlay Artúr, Szent-Györgyi Albert is megkapták.

A kiindulópont keresése azonban nemcsak az akkori kortársakra vonatkozott. Az adományozók mindkét esetben törekedtek a gyökerekhez való viszony meghatározására, ezért posztumusz elismerésekre is gondoltak. A Corvin-lánc kapcsán e célt szolgálta az ugyanakkor felállított Nemzeti Emlékcarnok, amelynek keretében a szegedi Fogadalmi templom terének árkádjai alatt száz nagy magyarnak állítottak emléket, Anonymustól Prohászka Ottokárig. A Kossuth-díj arany fokozatából 1948-ban szintén odaítéltek posztumusz díjakat Bartók Béla, Derkovits Gyula és József Attila részére.

Mindezen bevezetőt azért tartottuk szükségesnek, hogy rávilágítsunk a Magyar Örökség Díj hasonló ismérveire. Az alapítás körülményei 1995 őszére nyúlnak vissza. Farkas Balázs, a Magyarországért Alapítvány alapítója javaslatot tett az akkor Sunyovszky Szilvia által vezetett kuratóriumnak Magyar Örökség Díj megalapítására. Az indítvány célja a magyarság kiválóságainak és értékeinek széles közvéleménnyel való megismertetése volt. A díj koncepcióját Fekete György és Makovecz Imre dolgozták ki. Az előkészületek után az MTI 1995. december 5-én tette közzé a díjra vonatkozó közleményt, és az első díjkiosztás a Magyar Nemzeti Múzeum dísztermében még e hónap végén megtörtént.

A díjat odaítélő, a kuratórium által felkért bíráló bizottság összetétele az első tíz évben

lényegében változatlan maradt, függetlenül attól, hogy a kitüntetés gondozását 2003-ban a Magyar Örökség és Európa Egyesület vette át. A testület élén elnökként Hámori József állt, őt alelnökként és szóvivőként Fekete György segítette. A bizottság további, közel harminc tagja között olyan ismert személyiségeket találunk, mint Benkő Samu, Jókai Anna, Pungor Ernő, Roska Tamás, Szakály Sándor vagy Zelnik József.

Az odaítélés feltételeit a Magyar Örökség Díj statútuma pontosan meghatározta. Eszerint a díj olyan konkrét teljesítmények elismerésére adományozható, amelyek a nemzeti azonosságtudat kialakulása szempontjából meghatározóak. A díjjal csak oklevél jár, pénzjutalom nem, de az elismerést bejegyzik a *Magyarok Aranykönyvébe*. Az adományozásra bármely állampolgár javaslatot tehet, közülük a bíráló bizottság titkos szavazással rangsorolja a díjazandó teljesítményeket. Ezt követően a bizottság szakembereket kér fel a laudációk megírására, amelyek az átadáson nyilvánosan elhangzanak. Az ünnepélyes aktusra évente négyszer kerül sor, s alkalmanként legfeljebb hét díjat adnak át. A statútum szerint a bíráló bizottság 2015. december 31-én befejezi tevékenységét.

Az első hét díjazott 1995-ben László Gyula, Nemeskürty István, Neumann János, Papp László, Tőkés László, továbbá az *István, a király* c. rockopera és a *Valahol Európában* c. film voltak. Aligha kétséges, hogy a névsorból világos értékrend tükröződik. Áttekintve az 1995 decembere és 2005 decembere között odaítélt összesen 284 díjat és díjazottat, a személyek körében az *arányok a művészek és irodalmárok dominanciáját tükrözik*. Az előbbi kategóriában 83, az utóbbiban 42 díjat ítéltek oda, többek között Bessenyei Ferenc, Csoóri Sándor, Durkó Zsolt, Fekete Gyula, Gyurkovics Tibor, Illés György, Kallós Zoltán, Melis György, Sinkovits Imre, Sütő András, Tolnay Klári, Turczel Lajos részére. Tudósokat – mint Borsa Gedeon, Dávid Katalin, Jakó Zsigmond, Pap Gábor, Teller Ede, Vekerdí László és mások – 78 esetben ismertek el. Állami vagy egyházi közéleti személyiség, politikus – pl. Duray Miklós, Pozsgay Imre, Tempfli József – 35 alkalommal kapott díjat. Sportolói életművet – Balczó András, Egerszegi Krisztina, Magyar Zoltán és mások – 16 esetben értékelték. A felsorolt kategóriákban, mint láttuk, már az első kiosztástól kezdve sor került posztumusz elismerésre, s e törekvés a későbbiek során rendszeressé vált. A díj első öt évében a bizottság 1945 utáni teljesítményeket ismert el, ám a második ötéves ciklusban a jelölés kezdő időpontját a 20. század elejéig, olykor a kiegyezésig terjesztették ki. Ennek következtében e „szellemi pantheon” összetétele a korábnál átfogóbban tükrözi az elismerésre érdemes életműveket vagy egyedi teljesítményeket, hiszen olyan személyek is a díjazottak közé kerülhettek, mint Antall József, Baross Gábor, Bartók Béla, Barcsay Jenő, Békésy György, Dohnányi Ernő, Fülöp Viktor, Hajós Alfréd, Kandó Kálmán, Kodály Zoltán, Latinovits Zoltán, Mikó Imre, Pilinszky János, Szentágotthai János, Weöres Sándor, Wigner Jenő, Zsivótzky Gyula.

A többi díjazott intézmény volt, köztük iskolák (pl. Eötvös Collégium, Lakitelki Népfőiskola, Nagyenyedi Bethlen Kollégium, Sárospataki Református Kollégium, Semmelweis Egyetem Testnevelés és Sporttudományi Kara); művészeti együttesek (pl. Honvéd Együttes, Kolozsvári és Nagyváradi Színház, Magyar Állami Operaház); egyházi intézmények (pl. Pannonhalmi Bencés Főapátság, Szent Rókus Kórház, Tihanyi Bencés Apátság); közgyűjtemények és tudományos intézetek (pl. Erdélyi Múzeum Egyesület, Fővárosi Állat- és Növénykert, Magyar Nemzeti Múzeum); társadalmi szervezetek (pl. Magyar Nyelv- tudományi Társaság, Magyar Olimpiai Bizottság); sajtóorgánumok (pl. Duna Televízió, *Magyar Nemzet*, Magyar Rádió, *Tiszatáj*). Néhány esetben sportolói közösségek (pl. az

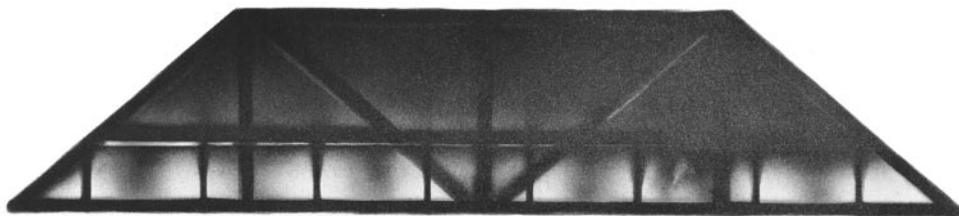

Aranycsapat, a kajak-kenu sportág vagy az 1956-os vízilabda bajnokcsapat); embercsoportok (pl. a holokauszt és a kommunizmus áldozatai vagy az árvízvédekezők); egyedi művészeti produkciók (pl. a *Másfélmillió lépés Magyarországon* c. sorozat vagy a *Tízezer nap* c. film), illetve történelmi-társadalmi jelenségek (pl. a Szent Korona, az emberközpontú Wekerle-telep vagy a csángó magyarok küzdelme a fennmaradásért) is felkerültek a listára.

A két kötet felépítése hasonló. A bevezető gondolatok után a díjazottak névsora olvasható, a díjkiosztások időrendjében. Ezután következnek az egyes kitüntetések méltatásai, amelyeket a jelöltek legfontosabb adatait tartalmazó életrajzok egészítenek ki. A kötetek használhatóságát a díjazottak és a laudátorok névmutatója segíti.

A Magyar Örökség Díj ma már beépült a hazai és remélhetőleg az egész Kárpát-medencei köztudatba. Ezt az állampolgároktól érkező több ezer javaslat is bizonyítja. Az 1995-ben fogant civil kezdeményezés értékállóságát igazolta az idő. A most ismertetett *Laudációk könyve 1995–2000* és *2001–2005* nemcsak pontosan dokumentálja a díj történetét, hanem szinte lexikonszerűen hasznos áttekintő olvasmány nemzeti értékeink számbavételéhez. Reméljük, hamarosan kézbe vehetjük a sorozat 2006–2010 között odaítélt díjakról szóló következő kötetét is.

(*Magyar Örökség. Laudációk könyve 1995–2000. Szerkesztette: Farkas Mária. Magyarországért Alapítvány, Budapest, 2001; Magyar Örökség. Laudációk könyve II. 2001–2005. Szerkesztette: Poprády Géza. Magyar Örökség és Európa Egyesület, Budapest, 2009.*)

Somorjai Kiss Tibor: Az elrohanó